
Asim MUJKIĆ¹

Dejtonski nacionalizam
Dayton Nationalism
Nerzuk Ćurak

Knjiga *Dejtonski nacionalizam* Nerzuka Ćurka predstavlja, po mom sudu, do sada najozbiljniju kritiku dejtonske, nacionalistički konstruirane Bosne i Hercegovine u kojoj autor iz eseja u esej jasno detektira tu ustavno-pravno ozakonjenu nacionalističku tiraniju protiv koje je ne samo legitimno pobuniti se nego je to, da se iščitati iz autorovih redaka, i dužnost svakog pristojnog slobodnomislećeg građanina.

Knjiga je pokušaj odgovora na pitanje da li uopće postoji država Bosna. Ukratko, odgovor je *negativan*, jer nikakva država ne može postojati ako sistematski gazi dostojanstvo slobodnog građanina, ako pseudodržava kao što je dejtonska Bosna svojim ustavnim temeljem ne samo da živi od permanentne krize izazvane nacionalizmom, već ona samom svojom konstitucijom, pokazuje to konzistentno Ćurak, generira krizu koja sprečava bilo kakvu racionalnu državnu organizaciju.

Nerzuk Ćurak ubjedljivo izlaže brojne primjere prakse ovog nečasnog *etničkog zlostavljanja* građanina koje združeno provode nacionalističke partije i OHR, a koja je ozakonjena *Aneksom 4* uz poražavajući zaključak da dejtonska Bosna počiva na najgrubljoj vrsti diskriminacije utemeljenoj na biološkim kolektivističkim karakteristikama etničke pripadnosti, pri čemu je famozno kolektivističko pravo naroda na samoodređenje u potpunosti zatrla jedno civilizacijski starije pravo, pravo građanina na samoodređenje. Tako se ova kritika vladajuće etnopolitike u dejtonskoj Bosni koja razgolićuje do kraja može čitati i kao etnopornografsko štivo.

¹ Dr. sci. Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu

Knjiga je osobito značajna ne samo zbog precizne dijagnostike nego što nam autor nudi jedan originalan i nov pristup, nudi nam nove pojmove i tjera da obratimo pažnju na neke detalje naše svakodnevnice koji nam se na prvi pogled uopće ne postavljaju kao problem.

Pred nama je gotovo udžbenički primjer dekonstrukcijske redeskripcije jednog etno-političkog socijalnog konstrukta iz perspektive marginaliziranog, potlačenog: dakle, individuuma, građanina BiH. Ta perspektiva ugroženoga (ali, stvarno ugroženoga) iz teksta u tekst, iz rečenice u rečenicu razvlašćuje okoštali tlačiteljski konstrukt detektirajući njegove konstrukcijske pogreške, diskontinuitete, prekide koji nisu tako lako zamjetljivi običnom oku – kao što se u filmu *Matrica* konstrukcijske greške odaju kao *deja vu*. Gdje se, prema viđenju Nerzuka Ćurka vladajuća etnopolitička matrica izdaje – kroz *paradokse*. Gotovo svaki tekst u ovoj zbirci eseja približava nam po jedan ili više paradoksa na kojima počiva etnopolitičko konstituiranje hiper-realnosti. Osvrnimo se samo na neke:

- Političko-pravna arhitektonika dejtonske države BiH počiva na *odsustvu države*;
- Suproizvoditelji mira su oni koji su u Bosni proizveli rat;
- Demokratska procedura na vlast kontinuirano dovodi i na vlasti održava nedemokratske snage;
- Oni koji se naprasno zalažu za kolektivistička utemeljenja duboko u povijest svojim političkim postupcima odaju svoju frapantnu ahistoričnost, odnosno odustvo ikakave svijesti o društveno-historijskom kontekstu u kome se konstituira njihov kolektiv. Čuvari povijesnog kontinuiteta kolektiva pokazuju se kao oni, kako Ćurak primjećuje, koji brišu povijest;
- One snage koje se zalažu za dobrobit svoga kolektiva i poštivanje i suživot sa susjedima ispostavljaju se kao snage koje produciraju getoiziranu svijest kroz strah od drugog i drugačijeg, koji pripadnike svoga kolektiva tretiraju kao maloumnike i drže ih u svojevrsnom, kako Ćurak primjećuje, egalitarističkom bratstvu čiji stepen siromaštva kontrolira avangarda, odnosno etnooligarhija;

Ipak, jedan od najvećih paradoksa Bosne, barem njezine bošnjačke dimenzije, je *potjemkinovski pokušaj izgradnje političke bošnjačke nacije na nepolitičkoj osnovi*: na jednom golom *biološkom* redukcionizmu – koji počiva na empirijskoj činjenici da se neko rodio kao Bošnjak, te *religijskom* redukcionizmu – koji kontinuirano, kako Ćurak piše, potencira samo islam kao jedinu duhovnost, i Bosnu kao puku zemlju u kojoj se živi (kao iz one predizborne parole: «u svojoj vjeri na svojoj zemlji»). Takve redukcije ne mogu Bošnjake nacionalno emancipirati. Štaviše, taj pretpolitički diletantizam morat će kad-tad ustupiti pred naletom politički artikuliranih ideja koje će bošnjačkom anti-političkom redukcionizmu dati zasluženi status vakufsko-mearifске autonomije u nepolitičkom rezervatu novog europskog poretka.

Zato etnopolitičko muslimanstvo kao «politička egzistencija religije», eksplicitan je Ćurak, «mora biti dokinuto da bi ustupilo mjesto *bošnjaštvu* u kojem će svako biti ono što želi – musliman, agnostik, ateist, scijentolog... ». Bolni silogizam bošnjačke političke bijede glasi, prema Ćurku ovako:

- Da, mi smo Bošnjaci;
- Mi smo pristali na koncepciju etničke podjele zemlje;
- Pristajući na etnopolitiku i etnički imperativ – Mi smo pristali na ono što vodi našem nestanku;
- DAKLE – pristali smo na ono što jedino nismo smjeli pristati.

Diletantska bošnjačka etnopolitika namjesto izgradnje i jačanja državnih institucija – upravo ono malo institucija koje *Dejtonski sporazum* dozvoljava – djeluje u političkoj praksi samo onako kako zna: zavjerenički, parainstitucionalno, paradržavno, pseudopolitički, preko mreže ahbabskih veza. Ćurak pesimistički zaključuje da domovina koja je već nekako preživjela udare velesrpskog i velehrvatskog nacionalizma nije preživjela sudar s liderima muslimanskog političkog pokreta koji su izdali njezinu bit, njezin ključni aksiom koji je jasan svakom zdravorazumski vođenom dobronamjerniku – naime da politička organizacija BiH nipošto ne smije biti etnička.

Otuda, kao završni prilog kritici bošnjačke etnopolitike, s Ćurkom predizborni slogan SDA koji prijeteći poručuje SVI SU SVOJE ODABRALI, A VI? možemo čitati na sljedeći način: svi su već Bosni

zadali smrtonosne udarce, šta još VI čekate? Zadajte joj i VI svoj udarac da biste u miru mogli biti u svojoj vjeri i na onom čistom komadu zemlje koji ste uspjeli *jamiti*, da biste bili vi sami sa sobom.

Sljedeći veliki paradoks otkriva: apsolutistička inozemna vlast dejtonske arhitektonike koju sačinjavaju predstavnici koji su odrasli u zemljama liberalne demokratije ne samo da se ne bore protiv etnopolitičke rak-rane BiH koja je izvor svakog potencijalnog sukoba, već je održavaju i svojim postupcima zrače. Dakle, namjesto uvođenja ili nametanja liberalno-demokratskog građanskog poretka, namjesto bezobrazno-otvorenog eliminiranja *nedemokratskih* i totalitarnih populističkih snaga u korist onih reformističkih, liberalno-demokratski namjesnici i padišahovi Bosne postižu jedan za drugim ponižavajući kompromis s najnazadnijim etnopolitikama. Ovo kvadriranje kruga posebno je vidljivo u toleriranju postojanja Republike Srpske.

Nerzuk Ćurak s pravom opaža apsurdnost pokušaja liberalno-demokratskih predstavnika da demokratiziraju na nasilju i zločinu zasnovan projekt dok se autorima tog istog projekta uvelike sudi u Hagu. Kakav je to gorki paradoks kada se danas direktni učesnici najbrutalnijeg rušenja Bosne zaklinju u dejtonsku Bosnu. Takva BiH koju složno grade tri centripetalne etnopolitike i nezainteresirani liberalno-demokratski padišahovi (koji li je tek to paradoks) već više od jedne decenije svojevrsni je etnopolitički bermudski trougao koji bestraga proždire svaku alternativu političkog organiziranja. Kakav je to kontaminirani prostor i šta se to dešava u mentalnom sklopu stranog namjesnika da čim pređe Savu ili sleti na Butmir obavezno *zaduži* i veo neznanja pa u nacionalistima ne samo da ne vidi dezintegrativnu opasnost već ih proglašava reformatorima? A jednog sunčanog dana kada im istekne mandat i čim slete u Beč, odjednom tog vela neznanja nestane i oni, sada naknadne pameti, primjećuje Ćurak, kritički raspale po nacionalistima BiH.

Šta je pak s onima kojima veo neznanja nikada ne nestane – *građanima* BiH. Za one koji su 1990 *javno* glasali za SKBiH i Reformiste, a *intimno* naravno za *svoje*, za one čija sociopatologija ni nakon najgoreg krvoprolića nije promijenjena i ravna je samoubistvu, Nerzuk Ćurak rezervirao je majku svih paradoksa:

«Naši vrli birači – dok se zemlja okreće oko sunca – neće povezati uzrok i posljedicu. U istraživanjima javnog mnijenja... većina građana će sasvim iskreno, do bola uvjereni da je to najvažnije kazati kako će glasati za one politike koje svoju vjerodostojnost crpe iz stvarnog života i obećavaju zapošljavanje, bolji životni standard, kvalitetnu socijalnu politiku, novu ekonomiju... Ali, pazite sad, kod samog čina glasanja te i takve politike ne prepoznaju se u reformskim i emancipatorskim strankama u povoju, već u nacionalnim i rigidnim nacionalističkim orkestracijama».

Zaista, to je paradoks svih paradoksa kada građani etnopolitičku fantazmu prihvaćaju kao pravu stvarnost, dok alternativne koncepcije, ono za što se zalažemo svi ovdje na čelu s Nerzukom Ćurkom, smatraju za utopiju, nešto neostvarivo, lažno, fiktivno. To je najveći trijumf etnopolitike – njen uspjeh da se suvereno nametne kao krajnja stvarnost. Zaista, kao da je našem čovjeku nemoguće osloboditi se, kako reče Ćurak, poroka neslobode. U međuvremenu, ostaju slobodni samo oni koji tu neslobodu produciraju pomoću širenja nepovjerenja kao ključne snage koja generira etnohomogenizaciju. To su dejtonski nacionalisti koji vladaju, kako primjećuje Ćurak, kroz formu svojevrzne antibosanske koalicione kohabitacije, čiji je jedini cilj (a čini se i njihovih međunarodnih sponzora) ne učiniti ništa što bi derogiralo prostor monoetničkih prostora.